

Kedves Cserkészek! Ebben a „TUDÁSFA“ rovatban olyan ismereteket osztok meg veletek, amelyek az egyházi év jeles napjairól, valamint a népszokások színes rendjéről szólnak. Szólok a fontosabb családi szokásokról, de a társadalmi eseményekről is. NEM csak regös cserkészeknek, hanem minden vezetőnek, cserkésznek, de a családoknak is ajánlom.

Miért? Mert az embernek a gyökereit ismernie kell. Az pedig a múltba vezet, a népmesék, balladák, mondák világába. S amíg ezeket ismerjük, addig tudjuk, hogy kik vagyunk!

Bővebben itt találtok mindenhez anyagot. <https://kmcssz.org/regos-cserkesz/>

Jó munkát!

Jablonkay Lydia RVT

Július - Szent Jakab hava - Nyárhó - Áldás hava - Tehéntor (Aratás) hava

*Kerek Isten fája, szép tizenkét ága,
szép tizenkét ágán ötvenkét hajtása,
ötvenkét hajtáson három aranyalma,
aki kitalálja, hull az áldás arra.*

Július 2 - Sarlós Boldogasszony napja

Sarlós Boldogasszony ünnepét (Szent-Iván éj nyolcadát) minden év **július 2-án** tartjuk. Ez az ünnep hosszú évszázadokra nyúlik vissza. Az ünnep mind az egyházban, mind a magyar néphagyományokban mélyen gyökerezik. **Ezzel a napfordulóhoz könnappal zárul a nyári tődő nyárváró ünnepkör.**

Sok helyen ekkor végzik a **búza és a gyógynövények megszenteltetését**. Ilyenkor tartják az **aratási vásárokat**. A 14. századtól a római katolikus egyház e napon emlékezik meg Szűz Máriáról, aki a Keresztelő Szent János édesanyjánál tett látogatást. **Ez a nap igazi magyar ünnep, csak nálunk emlékeznek meg július 2-án sarlós Boldogasszonyról**, más keresztény országban május 31-én emlékeznek meg arról a bibliai történetről, amikor az áldott állapotban lévő Mária meglátogatta Szent Erzsébetet. **Igazi hungarikum** az, hogy a magyarság az aratás védelmezőjét látta benne és nem az újszövetségi jelenetre emlékezik. Talán ezt az ünnepet már több ezer éve ismerjük, és a kereszténység felvétele előtt is megemlékeztünk Boldogasszonyról, legfőbb oltalmazónkról. A Kárpát-medence sok pontján az aratás egyik jeles napja Péter-Pálra, vagyis június 29-re esik, de **az aratáshoz kapcsolódó ősi, talán táltoshitig visszanyúló hagyományok jórészt sarlós Boldogasszony napjához kötődnek**. Régen ezzel az ősi eszközzel végezték az asszonyok a szent munkát, az „életnek” nevezett búza betakarítását. Ezen a napon tilos volt a kenyérsütés. Az aratás kiemelt nap volt a falusiak számára, tiszteletére ünneplő ruhát öltöttek és átszellemülten végezték a napi feladatot, közben istenes dalokat énekeltek. **Boldogasszony a várandós anyák, a szegények, a szükségben szenvedők és a halottak oltalmazója**. A Sarlós Boldogasszony nap elnevezést azért kapta, mert régen az asszonyok az aratást sarlóval végezték. A fodormenta szentelés napja. Az ekkor szedett gyógynövényeket különösen erős hatásúnak tartják

Jankovics Marcell: Jelkép-kalendárium

Karácsony Molnár Erika - Tátrai Zsuzsanna: Jeles napok, ünnepi szokások

Szép, ősi palóc hagyomány volt, hogy ezen a napon, **gazdagon felvirágozott széket tesznek ki a ház elé**, hogy ha erre jönne az Erzsébethez igyekvő Mária, legyen hol megpihennie. Sokfelé régen virágot, gyógynövényeket szenteltettek ezen a napon a jámbor asszonyok, hogy azután azt tegyék a betegek párnájába vagy haláleset alkalmával az elhunyt koporsójába is...

Az aratás megkezdése előtt a gazdák gyakran keresztet vetettek a földeken, kérve Mária áldását és védelmét a termésre.

Körmenetek és misék

Sarlós Boldogasszony napján számos helyen körmeneteket és ünnepi miséket tartanak, ahol a hívők közösen imádkoznak és adnak hálát a termésért.

Kévekötés

Az aratás során különleges jelentősége volt az első és utolsó kévének. Az első kévét ünnepélyesen kötötték, és gyakran az oltár elé helyezték. Az utolsó kévét pedig díszesen feldíszítették, és ünnepélyesen vitték be a faluba.

Búzakalász gyűjtés

A fiatal lányok gyakran gyűjtöttek búzakalászokat Sarlós Boldogasszony napján, hogy azokból koszorút készítsenek. Ezt a koszorút az otthonokban helyezték el, hogy védelmet és bőséget hozzon a családnak.

Áldomás

Az aratási munka megkezdése előtt a gazdák gyakran áldomást tartottak, ahol a közösség együtt imádkozott és kért áldást a munkára.

„Menjetek Jézus iskolájába és Tőle tanuljátok meg – nem a világok teremtését
vagy a csodatévést, hanem – a szelídséget és az alázatot!”

Lőrincz Sarolta Aranka
Sarlós Boldogasszony

Hová visz lábad a hegyeknek,
anya az édes Igének,
titkok csendjébe merülve,
viszed édes terhed, a jövőnek?

Ringatod szent méhedben Őt,
kit angyalhir hozott neked,
nem tudtad miként történik,
de alázattal szólták „Legyen...”

Aranyló kalászosok hajladoznak,
az élet aratásra vár,
zöld lombok intenek feléd,
piros pipacsok, kék búzavirág.

Előtted s Magzatod előtt hódol
a természet, a nagy világ
és angyalok kísérik örömmel,
tudják kit viszel, az égi Királyt.

Jöj hozzánk is Sarlós Boldogasszony,
édesanyja a Királynak,
hozz isteni áldást, bő aratást
s életet, a várható világnak.

Július 4. - Emese napja

A magyar mitológia szerint **Emese az Árpád-házi uralkodók ősanyja**. A név jelentése: anyácska, maga a szó pedig a magyar nyelv legősibb uráli rétegéből származik. Emeséről **Anonymus** is megemlékezik **híres Gestájában**; szerinte a magyar fejedelmek származása a következő: Nimród — Hunor — Etele — Ügyek (az ő felesége Emese) — Előd — Álmos — Árpád. Anonymus Magóg királytól származtatja Ügyek vezért, Emese kérőjét, Emese férjhezmenetelét pedig 819-re teszi.

Az “Emese álma” egyike a legkorábbi magyar mondáknak. Álmos fejedelem származásáról szól, vagyis az Árpádok eredetmondájának tekinthető. A monda feltétlen hitellel bírt az évszázadok során, és még a neves **Képes Krónikába is bekerült**. A monda keletkezését 860-870 körüli időre teszik a kutatók, de mindenképpen 820 és 997 közé. Álmos születése és a kereszténység felvételének ideje közé esik. *A legenda szerint Emesére a varázslatos turulmadár álmot bocsátott, és álmában Emese méhéből folyó eredt, amely messze idegen földön terebélyesedett ki. Az álomfejtő sámánok szerint ez az álom azt jelentette, hogy Emese fiút szül, aki kivezeti népét az Őshazából, Levédiából, és az új hazában utódai dicső és hatalmas királyok lesznek. Emese fiát, az álomra emlékezve nevezték el Álmosnak. A turulmadár, vagyis a sólyommadár, az Árpádok szent madara, totemállata lett az évszázadok során.* Minden nemzetség választott egy totemállatot óvó jelképnek, tiszteletbeli ősnek.

Emese álma, *turul-monda*: Anonymus krónikája szerint Ugek (Ügyek) vezér Emese (Emes) nevű feleségének, amikor gyermeket várt **„álmában isteni látomás jelent meg turulmadár képében, és mintegy reá szállva, teherbe ejtette őt”**. Emesének álmában úgy tűnt, hogy méhéből forrás fakad, s ágyékából dicső királyok származnak. **Emese fiát e csodálatos álmra emlékezve Álmosnak nevezték el. A turul (törökül *toghrul*) madár, azaz a sólyom az Árpád nemzetség totem-madara**, s Anonymus ~ról írva krónikájában a pogány m. mondavilág fontos elemét őrizte meg. Az őstársadalmak házassági rendjével együtt járó totemhit szerint minden nemzetség őse valamilyen totem (állat, növény, kő, term. jelenség). Az állatkultusz mint nemzetségi megkülönböztető elv a fejlettebb nomád népeknél is megmaradt. Minden nemzetség választott magának egy állatot jelképnek, óvó állatnak, tiszteletbeli ősnek (ongon). A turul-monda azt mutatja, hogy az Árpádok ősei részei voltak egy olyan mesterségesen kialakított állatjelképes (ongonos) nemzetségi rendszernek, mint a 24 oguz nemzetség, melyeknek 24 különböző ongonjuk volt. B.A.

Íme a monda: <https://www.magyarhon.eu/index.php/magyarsag-eredete/emese-alma.html>

A kerecsensólyom (*Falco cherrug*) egy impozáns termetű ragadozómadár, melynek lenyűgöző megjelenése és vadászati képességei ősidők óta lenyűgözik az embereket. A magyarok eredetmondáiban szereplő turulmadár a kerecsensólyomról kapta nevét, és az 50 forintos érmén is ez a madár látható.

A kerecsensólyom a sólyomfélék családjának legnagyobb termetű faja. Testhossza 45-58 cm, szárnyfesztávolsága 100-125 cm. A tojók némileg nagyobbak a hímeknél. Súlya 710-1500 gramm között mozog.

Erős, izmos testfelépítése van.

Hegyes csőre és éles karmai tökéletesek a zsákmányoláshoz.

Látása rendkívül éles, a mozgó zsákmányt akár kilométeres távolságból is kiszúrja. Rendkívül gyorsan repül, zuhanórepülésben akár 320 km/h sebességet is elérhet.

Július 6. ~ Csaba napja

A Csaba vitatott eredetű régi magyar személynév. Legvalószínűbb a török származtatása, ebben az esetben a jelentése: pásztor, kóborló, újabban az ajándék jelentése is felmerült.

A név felbukkan a kora középkori eredetű magyar mondavilágban is, **Csaba királyfi** alakjában, akit Attila fiaként tart számon a hagyomány. A nevet a 19. században fedezték fel újra,

Egyes kutatók szerint a csaba szó megegyezik a hun eredetű csobán méltóságnévvel.

Csaba királyfi a székelyek legendás vezére. Életére vonatkozó megbízható adatokkal nem rendelkezünk, élete a legendák, és mondák ködébe vész. Néhány elmélet szerint nem is egy, hanem legalább három, időben egymástól távol eső személy összemosásából keletkezett.

A LEGENDA:

Atilla halálát követően két fia között a hatalomért harc kezdődött. A nyugati népek Aladárt támogatták, mert ő egy német fejedelemszönytől származott (Krimhilda), míg a hunok Csabát támogatták. Véres harc kezdődött a két tábor között, melynek végére Csaba és szövetségesei vereséget szenvedtek. Csaba 15 000 hun vitézzel a görögök földjére, majd Szittyaországba (a királyi szkíták egykori birtokai a kelet-európai pusztán). A megmaradt hunok, mintegy háromezren, Csigle mezején telepedtek le, s várták Csaba királyfi visszatérését. Mivel féltek a további támadásoktól, már nem hunoknak, hanem székelyeknek nevezték magukat.

Később szomszédos népek támadtak a székelyekre. Mikor a harc már-már a székelyek vesztét hozta volna, Csaba királyfihoz imádkoztak, és csoda történt. A Hadak Útján (ma TEJÚT) az égből egy lovascsapat, élén Csaba királyfival, jelent meg. A támadókat elsöpörve megvédte társait majd visszatért az égbe

Székely himnusz

*Ki tudja merre, merre visz a végzet,
Göröngyös úton, sötét éjjelen,
Vezesd még egyszer győzelemre néped,
Csaba királyfi, csillagösvényen.
Maroknyi székely porlik, mint a szikla,
Népek harcától zajló tengeren.
Fejünk az ár ezerszer elborítja,
Ne hagyd el Erdélyt, Erdélyt Istenem!*

Július 20. - Illés(próféta) napja

A Szentírásban mint Isten embere jelenik meg, aki szüntelenül az Úr előtt jár, és az egy igaz Isten imádásáért harcol. Élete végén, Kr. e. IX. században a mennybe ragadtatott. Ünnepeén teljes búcsút nyerhetnek azok, akik felvették a kármelita rend skapuláréját.

Halálát Elizeus úgy meséli el, hogy Illést "egy tüzes szekér, tüzes lovakkal, forgószéllel" vitte fel az égbe.

„Ímé, én elküldöm néktek Illyést, a prófétát, mielőtt eljön az Úrnak nagy és félelmetes napja” (Mal 4,5).

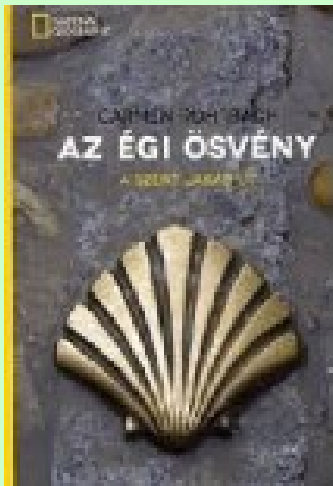
Illés és Jézus között sok a hasonlóság; Jézus Illés számos csodáját megörökli (csodálatos kenyérszaporítás, halott feltámasztása, mennybemenetel).

E napon munkatilalom volt, mert attól tartottak, hogy aki ilyenkor a mezőn dolgozik, abba belecsap a villám, a termést pedig elveri a jég. A gazdálkodók féltek ettől a naptól, hogy a vihar szétveri vagy a villám felgyújtja az asztagot, a kazlakat. Volt olyan hiedelem is az Ormánságban, hogy akin Margit vagy Illés napján varrt ruha van, abba belevág a villám. Ősi kígyó és medveünnep, a pásztoroknak dologtíltó nap. Gonoszjáró napnak is számít.

„Az úr Illésként elviszi mind,
Kiket nagyon sujt és szerzet:
Tüzes, gyors szíveket ad nekik,
Ezek a tüzes szekerek.
Az Illés-nép Ég felé rohan
S megáll ott, hol a tél örök...”
Ady Endre

Július 25. - Jakab napja

Jakab a tanítványok legbelsőbb köréhez tartozott, jelen volt az *Úr színeváltozásánál*, majd az Olajfák hegyén, a másik két kiválasztott, Péter és János társaságában.

Az *Arany Legenda* szerint: tanítványai – így a legenda – egy angyal vezénylete alatt a már holt apostol tetemét kicsempészték Júdeából, és a távoli Spanyolhon Galícia nevű tartományába vitték. A néki tulajdonított ereklyék itt, a róla elnevezett **Santiago de Compostelában** nyugsznak. Szent „Iago” a spanyolok nemzeti szentje lett.

E hónap az érettséget hozza mindenkinek, nemcsak a gabona, a zöldség és a gyümölcs érik meg ilyenkor, hanem **a felnőtt, házas ember is éretté válik** ahhoz, hogy családot alapítva, elvetett mag módjára, önmaga kényelmét fölálldozva gyermeknek adjon életet.

A legmelegebb hónapban járunk. A Nap érzi, hogy ereje egyre csökken majd, és utoljára még kitombolja magát. Tüze olyan erős, hogy mindent kiszárít, töve szakad a növényeknek. Ilyenkor a nap melegétől gyorsan édesednek a gyümölcsök. A természet pazarlóan bőkezű, terített asztallal vár bennünk.

Ő a búcsújárók, utasemberek, hajósok védőszentje.

Jakab napra kellett learatni a zabot, mert ami kint hagynak az elvész. Az e napi időből jósoltak a várható téli időjárásra, volt olyan település ahol az északi szélből hideg telet jósoltak. Ezen a napon áll meg a szőlő növekedése, és kezd édesedni. Ha Jakab napja derűs, jó gyümölcs termésre számíthatunk, de nincs kizárva a zivatar sem. Ha menetelnek a hangyák, nagy hidege lesz a télnek... Jakab napja hosszútávú előrejelzésre is alkalmas.

Ég szülte Földet,
Föld szülte fát,
Fa szülte ágát,
Ága szülte bimbaját,
Bimbaja szülte Szent
Annát,
Szent Anna szülte
Máriát,
Mária szülte
Krisztus Urunkat,
a világ megváltóját!

Szent Anna, a magyar néphagyományban *Kedd asszonya* napja. A keddi nap a Boldogasszony napja, akkor általában az asszonyokat különleges védelem illette meg, nem végezhettek nehéz, fizikai munkát, illetve tilos volt mosniuk. Népi vallásosság több Boldogasszonyt is ismer, köztük Kisboldogasszonyt. Máriát a kereszténység kezdetén Kisasszonynak hívták, és éppen a Nagyasszonnyal ellentétben kapta nevét. **Vagyis Nagyboldogasszony nem Mária volt, hanem a népi képzeletben Szent Annát nevezték így.**

A katolikusok Szűz Mária édesanyját tisztelik benne.

A magyar Nagyboldogasszony különlegessége, hogy a gyermekágyat Boldogasszony ágyának nevezték. Különféle tárgyakat helyeztek el benne, amelyek a védelmet szolgálták (pl. kést, fokhagymát, kakukkfűvet, kenyeret, sót). Bár a Nagyboldogasszonynak és Szent Annának van közös vonása, MÉGSEM beszélhetünk azonosságról. **Nagyboldogasszony ugyanis maga a termékenység,** Szent Anna sokáig meddő volt és csak hosszú böjt és ima után került áldott állapotba.

A gazdasszonyok, a bányászok, a szabók, valamint a járványos betegségekben szenvedők, haldoklók, a nagycsalád, a nemzetség oltalmazója, a gyermekáldás védőszentje, a gyermeket váró édesanyák segítője.egyik pártfogója.

Boldogasszonyág

Boldogasszony hitünk jóval a Jézus előtti időkre mutat. **Boldogasszonyunk** ősanjai, istenanyai gyökereket mutat.

A **Boldogasszony**ság magába foglalja a Fény őrzését, annak visszaadását,

Ő a kapuja életnek- halálnak, Ő a Föld, melyből minden földi élet sarjad és Ő az, aki befogadja a már nem használt testet, hogy újra születhessen általa. Óvja, védi a föld teremtményeit. Allegorikusan a magyar néphagyományban

Ő a magyar Föld, ami össze van kapcsolva egy égi magyar földdel, amiből folyamatosan újraszülethetik a magyar élet.

Ez azt feltételezi, hogy egy növényi szemléletű, női princípiumot elfogadó világképet hordoz a magyar lélek

Boldogasszonyról.

Boldogasszony ünnepeink az esztendő körén ciklikusan megjelenik, és mindegy szorosan összekapcsolódik a női princípiumokkal, a természet rendjével és kozmikus erejével.

Hét **Boldogasszony** ünnepet tart számon a néphagyomány, pedig jóval több ismert a haza területén.

De mindenhol csak 7 **Boldogasszony** ünnepet ünnepelnek. Itt a hetes szám szakralitására kell odafigyelnünk.

A hittérítés előtti **Boldogasszony** és a római katolikus hit Szűz Máriája a magyar nép lelkében összemosódott, egymásra, egymásba simult, ugyan azt a szakralitást mutatja.

Általánosan elterjedt Boldogasszony ünnepeink:

- Földtiltó Boldogasszony – december 8. – Szeplőtelen fogantatás
- Gyertyaszentelő Boldogasszony – február 2. – Mária ekkor mutatta be Jézust a templomban
- Gyümölcsoltó Boldogasszony – március 25.– Mária méhében megfogant Jézus
- Sarlós Boldogasszony – július 2. – „nehézkés” Mária méhében megmozdul Jézus
- Nagyboldogasszony – augusztus 15– Szűz Mária, mint királynő, halála és mennybe menetele.
- Kisboldogasszony – szeptember 8.– Szűz Mária születésének napja
- Olvasós Boldogasszony – október 7. – Rózsafüzér királynéja, Szűz Mária három olvasója

Boldogasszony ünnepek ezen kívül:

Kármelhegyi Boldogasszony – július 16.

Havi Boldogasszony – augusztus 5.

Hétfájdalmú Boldogasszony – szeptember 15.

Fogolyszabadító Boldogasszony- szeptember utolsó vasárnapja

Magyarok Nagyasszonya – október 8.

A hónap tevékenységei

Lombsátor építés, túrázás, úszás,
evezés, nemezelés, agyagozás, lekvár
főzés, a csillagos ég figyelése,
gyümölcsök aszalása a napon, befőzés
télire, kürtőskalács sütés, kenyér sütés,
aratókoszorú fonás

(<http://www.szalmaporta.hu/szalmafonas>), tücsök-bogár megfigyelése,
békakórus hallgatása, játssz
Adj király, katonát!...

A hónap meséi

Mindennapi kenyérük (Móra Ferenc),
Gyöngyvirág Palkó,
A pelikánmadár,
Hunyadi kardja,
A tejkút,
A kenyér íze,
A deszkavári királyfi,
A Nap fája,
Többet ésszel, mint erővel,
A békapásztör,
Kevély Kereki,
Virító Pál,
Szent László kútja,
A hű szolgál,

A csonka torony,
Tiborc vára,
Ulászló oroszlánja,
A szamár meg az ororszlán,
A szegény ember királysága,
Jókai: Bálványosvár,
Emese álma,
Csaba királyfi,
A tücsök és a hangya,
Hét krajcár,
Arany János: Családi kör,

A hónap népdalai

A malomnak nincsen köve;
Arass rózsám, arass;
Anyám, édesanyám, elfeslett a
csizmám;
A part alatt;
Szeretnék szántani,
Szánt a babám,
Érik a búza,
Zöld búzában terem a mérges kígyó,
Nincsen kenyér,
Édesanyám gyújts gyertyára,
Fekete föld termi a jó búzát,
Házasodik a tücsök,

Piros alma csüng a,csüng az ágon,
Én az éjjel egy órát sem aludtam,
Én az éjjel nem aludtam egy órát,
A csikósok, a gulyások,
Hej halászok, halászok,
Béres legény jól megrakd a szekeret,
Zúg az erdő, zúg a mező,
Én vagyok a, én vagyok a kunsági...

